

Pospíšil, Ivo

Běloruská antologie české klasiky

Opera Slavica. 2009, vol. 19, iss. 3, pp. 57-58

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/116314>

Access Date: 24. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Folkloristických vývinových zviazaností Jiřího Polívku v slovanskom svete sa dotýkajú príspevky Marije Stanonik, Ivana Dorovského (*Jiří Polívka a makedonská lidová slovesnost*), ktorý sa venuje výkladu a materiálu spájajúcemu slovanskú a makedónskou ľudovou slovesnosťou, Katarína Žeňuchová (*Cambelove zbierky ľudovej prózy v kataloži-začných prácach Jiřího Polívku*) sa venuje metóde zápisu, spracovania a systemizovania ľudovej slovesnosti pre potreby etnografie i literárnej histórie, predovšetkým rozprávky. Do autorských pozostalostných fondov, zvlášť do korešpondenčného materiálu, sa vypravili Hana Hlôšková a Helena Mikulová, Anna Zelenková (*Ku koreňom slovanskej filológie*) si popri korešpondencii medzi J. Polívkom a M. Murkom všimla aj zástoj J. Polívku v dejinách slavistiky na Univerzite Karlovej (*Jiří Polívka v dokumentoch Archívu Univerzity Karlovej. Príspevok k dejinám pražskej slavistiky na prelome 19. a 20. storočia*), kým Jana Breková aktualizovala Polívkove závery zo štúdia povesti „putujúcej po Európe,“ o Bruncvíkovi.

Ak bol zámer pripomenúť si Jiřího Polívku prostredníctvom materiálu a ducha doby, v ktorej žil, formoval svoje výskumné dominanty a precizoval metódu svojej práce ako folklorista a slavista, potom zborník splnil očakávania a vrátil osobnosť a jej výskum do aktuálneho literárnovedného a slavistického výskum. Pravdepodobne vo svojej misii zborník napomôže aj postaveniu literárnej histórie v „postmodernej“ literárnej vede už i tým, že upozorní na jej tvorivé miesto, ktoré smeruje od poznania histórie do metodológie otvoreného areálového výskumu.

Viera Žemberová

Běloruská antologie české klasiky

„Гэты цудоўны край – зямля чэхаў...“ Выбраныя творы з чэшскай літаратуры XIX стагоддзя. Вучэбны дапаможнік для студэнтаў філалагічнага факультэта. Складальнік, перакладчык з чэшскай мовы і аўтар каментарыяў Н. Б. Рашэтнікава. Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, „Выдавецкі цэнтр БДУ“, Мінск 2009.

Běloruskými slovy české hymny označuje svou antologii české literatury 19. století Nina Rašetnikava. Spíše než žánrovou různorodost (drama, pohádka, novela, legenda, pověst) bych zdůraznil názorovou a poetologickou spříazenost výboru. Bohemistika pěstovaná na univerzitě v Minsku je silná. Dokázala to nejen svými vědeckými výsledky, ale také praktickou meziliterární komunikací, zejména překlady, na něž jsem kdysi upozornil v případě české antologie současné běloruské povídky (*Antologie běloruských povídek*. Uspořádal Sjarhej Smatryčenko. Větrné mlýny, Brno 2006; viz mj. naši recenzi, in: Literární noviny 9/26. února 2007, s. 10, také Dva české překlady běloruské a ukrajinské povídky. *Antologie běloruských povídek*. Uspořádal Sjarhej Smatryčenko. Větrné mlýny, Brno 2006. Oksana Zabužko: *Sestro, sestro*. Edice Současná světová próza, řídí Jindřich Vacek, ARGO, přel. Rita Kindlerová, Praha 2006. Filologická revue–nová 2007, č. 1, 2007, s. 96–99).

Zde jde o věc přesně opačnou, tedy o tu, po níž jsem volal, když jsem upozorňoval na přece jen mírnou knižnost či neživotnost ne zcela důsledně zkorigované češtiny běloruských bohemistů. Problém takové antologie tkví již v jejím záměru. Zde je jasné, že cílem

neměl být reprezentativní průřez českou klasikou 19. století, ale spíše výběr určitého typu tvorby. Dalším problémem je, co z toho získá běloruský čtenář: zda jde tedy o výbor spíše čtenářský nebo odborný. Přidržel bych se tu třetího hlediska: jde o výbor národně politicky tematizovaný. Vystupují vedle sebe celistvé texty (nikoli jen ukázky), a to Tylův *Strakonický dudák*, čtyři Erbenovy pohádky, *Babička* B. Němcové, Zeyerův triptych *Tři legendy o krucifixu* a tři texty z Jiráskových *Starých pověstí českých* (*O Čechovi, Faustův dům, Sibylina proroctví*). Co spojuje Tyla, Erbena, Němcovou, Zeyera a Jirásku, pokud ne přímo to, že rýsují cestu české literatury od romantismu k novoromantismu jen s drobnými úkroky k realismu? Je to budování národního mýtu, tedy to, co právě v Bělorusku může být chápáno jako jistá objednávka, nakolik společenská a nakolik politicky oficiální ponechávám na samotných Bělorusech a bělorusistech. Vcelku slušné překlady (ne beze zbytku) pořízené však podle mě z neadekvátních předloh (nikde nejde o kritická vydání, spíše čtenářská a populární); navíc zarazí, kolik chyb při přepisech českého textu je možno udělat – to by si možná zvláště Slované vůči Slovanům neměli dovolit. Jde jistě o texty v pravém smyslu klasické, tedy vzorové, všeobecně uznávané jako určité historicky ukotvené hodnoty, přičemž shluk těchto autorů a děl ukazuje českou literaturu z poněkud jiného úhlu, než je obvyklé. Převažuje konzervatismus hodnot, v němž se všichni sešli, i když každý vycházel z jiné životní zkušenosti a vytvářel jinou poetiku: Tyl vycházel z lidové pohádky trochu xenofobního rázu dokládajícího záměrnou českou uzavřenost, jakoby žádoucí obranářskou hermetičnost národního života, kterou však nemusíme hned odsuzovat: byla dána tragickou historickou zkušeností; Erben je romantizující klasicista, milovník řádu, hájící „majestát zákona“, jak ho charakterizuje Vojtěch Jiráč, Němcová jako romantická buřička se tu svinuje do idylly až pod údery osudu, Zeyer jako novoromantik na cestě k dekadenci (R. Pynsent) se tu upíná k tajemství víry a Jirásek buduje kánon českého národního mýtu.

Problematické jsou medailonky uvozující každý text. Jsou kusé, názvy jsou často nepřesně přepsány do běloruštiny, chybí tu minucióznější kontext, který by souvislosti, jména a jejich význam ozřejmil běloruskému čtenáři. Otázka je, nakolik tato díla svým uměním a sdělovanými obsahy mohou být pro současné Bělorusy čtenářským a hlavně niterným katarzním přínosem: možná právě jen v tom, že každý národ k svému upevnění a etablování potřebuje kromě jazyka a státu také národní mýtus – v tom jsou Češi žijící stletí na pokraji kmenové záhuby dobrým příkladem, když ovšem pomineme jejich někdejší hospodářské dovednosti a praktičnost či pragmatismus nazývaný často jejich sousedy zbabělostí a cynismem. Samozřejmě v dílčích momentech, v útržcích textů lze hovořit o české klasice jako o dobrém nástupu k vrcholům české literatury ve 20. století, k její nepopiratelné světovosti – to by mohl být další inspirativní důvod. Bylo by zajímavé zjistit, kolik Bělorusů si tento výbor koupilo nebo přečetlo – možná by nás výsledky takového průzkumu zahanbily. A nejde pouze o pietu k vlastní klasice, spíše právě o ono vědomí souvislostí a kořenů, o schopnost národní mýtotvorby jako sebezáchovného a sebeutvrzujícího gesta – již v blízké budoucnosti by se to mohlo hodit.

Ivo Pospíšil